

Luzel (Fañch an Huel, an Uhel) (Plouared 1821 – Kemper 1895).

Yann Kerglogor, 1891. E brezoneg hag e galleg.

Modernnaet eo bet an doare-skriva. Ne ra ket ar hemmadur D/Z, diouz doare yez
Treger, nemed eur wech bennag. Adlakaet eo bet.

Yann Kerglogor

Ar haner baleer-bro

A mon ami Ernest Renan

I

Ar haner koz baleer bro
Ah a dre ar mêziou en-dro,
Pe ve an amzer kaer pe fall,
Hag en e zorn e vaz gargal.

Diroget ez e' e zillad,
En e dreid eur botou-koad,
E varo a zo hir ha gwenn,
Hag ivez e vle, war e benn.

War e benn a zo eun tok plouz,
Ha war e gein eur zah ler rouz.
Miret abaoe an amzer gaer
'Oa soudard d'an Impalaer.

An hini braz, Napoleon,
En-devoa kalon eul leon,
Hag en-devoa heuliet pell, pell,
Bepred en tan hag en brezel.

Ha c'hoaz e verve e lagad,
Ar soudard koz, ar soudard mad,
Hag e krie : « Viv' l'Empereur ! »
Pa gomzed euz e gann-vreudeur¹.

E ano 'oa Yann Kerglogor,
Ha dalhet mad em-eus eñvor
Euz anezañ, euz e werziou,
E gontou² leun a vuzudou.

Pa veze an douar skornet,
Ar parkou a erh goloet,
E tegoueze Kerglogor goz
Er maner, da abardaez-noz.

¹ e gann-vreudeur : e vreudeur er hann, er brezel.

² E gontou : e gontadennou.

Ha pa veze gwelet du-hont,
En penn an ale vraz o tond,
Ar vugale 'grie 'n eur vouez,
(Me ma-unan 'oa en o zouez).
« Setu o tond Yann Kerglogor ! »
Hag e redem da doull an nor
Da zegemer ar haner mad,
Da zougen dezañ e zahad.

Neuze Kerglogor, e benn noaz,
A ree da genta sin ar groaz,
Hag en e zorn gantañ e dog,
E lare, kent moned a-raog :

« Kement 'zo en ti, Doue d'o miro ;
Kement 'zo er-mêz, Doue d'o honduo ;
Kement a dleom pedenni evito,
Doue d'o delivro³ ! »

« Roit ho paz hag ho sah ler,
Yann goz ; gwall rust e' an amzer ;
Deut da domma e-tal an tan,
Da hortoz ma vo aozet koan. »

Hag a-neuze ma daoulagad
War e zah ler 'veze dalhmad,
Rag eno e oa teñzoriou
A daolennou⁴, gwerziou, soniou.

Goude koan hag ar pedennou
'Veze tennet an taolennou
Euz ar zah ler, neuze kerkent :
Or Zalver, ar Werhez, ar zent.

Hag eskibien, hag ebestel,
Hag a bep seurt tud a vrezel,
Oll livet koant ha reñket mad,
Plijadurez on daoulagad.

Hag an den koz a gomze stard,
'Vel eur jeneral d'eur soudard,
Hag e houneze ar viktoar,
Karget a enor hag a hloar.

³ Doue d'o delivro : Notenn gand an oberour : Setu aze gwir gomzou ar haner koz a-raog mond tre en ti.

⁴ A daolennou : a skeudennou.

Neuze, 'kane dim buheziou
Sent koz Breiz⁵, o burzudou :
Sant Eflamm, santez Enori,
Sant Tual, sant Goneri.

Ha sant Erwan, mignon ar paour,
E garantez gwelloh 'ged aour,
Ha sant Herve, ar haner dall,
Sant Kireg, ha kalz a re all ;

Sant Weltaz, patron ar chas klañv,
Sant Tudi ha sant Laouenan,
Sant Herbod, 'ra sevel dienn,
Sant Gwenole ha santez Gwenn ;

Sant Jili ivez, gand e had,
Sant Tegonneg, 'ra charread
Oll vein e di gand eur bleiz loued,
En-devoa e azen debret.

Kalz c'hoaz a re all, rag sent Vreiz
'Zo dre-oll aneze a-leiz,
Ha 'vid pep kleñved ha pep poan
Ar horv, ar spered, 'zo unan.

Goude ar revu⁶ tremenet
Hag ar buheziou kaer kanet :
« Kerglogor, c'hoaz eur gontadenn,
Da ober c'hoarzin, pe aouenn⁷ :

Jeanted ha kornandoned,
Ha tud bet troet en loened,
Majisianed, sorserien ;
Tud-vleiz, dragoned a zeiz penn⁸ ;

Priñsed ha priñsezed feyet⁹,
En eur hastell en êr dalhet,
En eur ger, an oll burzudou
A laka ar bobl 'n he hontou¹⁰. »

⁵ Sent koz Breiz : "Ar zent koz Breiz" a zo bet skrivet gand Luzel.

⁶ revu : galleg (gwelloh eo galleg Luzel eged e vrezoneg).

⁷ aouenn : aon (evid ar rim)

⁸ dragoned a zeiz penn : galleg : Dragoned o zeiz penn.

⁹ feyet : achantet.

¹⁰ e gontou : e gontadennou.

II

Neuze, eur hef-tan en e zorn,
Kerglogor a dane e gorn ;
An oll en-dro a dave mik,
Ha goude menna¹¹ eun tammig :

« Selaouit oll, mar hoh-eus c'hoant,
Hag e klevfot eur gaozig koant,
Ha nan-eus¹² enni netra gaou,
Mez, marteze, eur ger pe daou. »

Eur skudellad jistr 'n e gichenn,
Evid distaga e lañchenn,
Azezet war eur skabell goad,
En korn an tan, ar honter mad

Distaget neuze, penn-da-benn,
Eur gaoz d'ober c'hoarz pe aouenn¹³.
Setu amañ, en berr-gomzou,
Unan euz e gaerra kontou¹⁴.

Eur Roue koz, klañv, trist-meurbed,
Hag e oll izili skornet,
E zaoulagad leun a zaerou,
Hag e galon leun a gañvou,

A hirvoud gand keuz d'e halloud :
D'e yaouankiz, eet en o roud ;
Doktored, majisianed
N'hellont rei dezañ ar yhed.

Hag eun den koz a lar neuze,
Eun den a gant vloaz, marteze :
« N'eus 'med Evnig ar Wirionez
'Ve gouest da yac'haad ar rouez¹⁵ !

Eur zell hepken hag erur zonig
Euz al labous-se ken koantig

¹¹ menna : en em zoñjal.

¹² nan-eus : Tregerieg : n'ez eus.

¹³ aouenn : aon.

¹⁴ kontou : kontadennou.

¹⁵ ar rouez : ar rouanez.

A ziskar glahar ha kleñved,
A ro yaouankiz ha yehed. »

Ar Roue koz a lar neuze :
« Red e' din kaoud al labous-se !
D'an hini hen kavo, ma merh,
Ma muia-garet, koant ha gwerh ! »

Ha setu a-neuze kerkent
Tud a beb rumm da vond en hent,
Ha priñsed ha priñsezed,
Labourerien, artizaned.

Mez allaz ! nikun ne zistro,
Rag oll e kavent ar maro ;
Hag ar Roue 'zo klañv bepred,
Hag an oll a zo glaharet.

Neuze, eur mesaer bihan
Euz eun ti-plouz a-draoñ al lann¹⁶,
Melen e vleo, lemm e lagad,
Ah a ivez, ar paotrig mad.

Evid sikour e gerent paour,
A gare dreist arhant hag aour.
Kimiadi 'ra euz ar Roue ;
Ha mond neuze, en gras Doue.

E dad 'ro dezañ pemp gweneg,
Hag e vazig dero penneg ;
E vamm 'ro eun dousenn krampouez,
Ha c'hweh vi poaz, euz he folez.

Bale a ra, bale a ra...
Kaloneg, heb aon a netra ;
Aliez e tremen an noz
En eur park, pe eur gleuzenn¹⁷ goz.

Eun deiz, e-pad m'oa azezet
E-tal eur feunteun guzet

¹⁶ al lann : al lanneg.

¹⁷ eur gleuzenn : eur wezenn-gleuz.

Indan eur vodennig gwern-glaz,
Poultret oll hag ivez skuiz-braz.

Da zebri eun tamm bara du,
Eva dour, mond arre¹⁸ diohtu,
Setu o tond eur verienenn,
Eur big hag eul louarn lost gwenn ;

Hag e houlennjont beb a damm.
N'en-doa ken euz krampouez e vamm,
Nemed unan, hag he rannas
Gand an tri loen, hag e laras :

« Loenedigou Doue, dalit
Lod euz ar pez am-eus ; debrit,
Rag naon hoh-eus, war a welan,
Ha seblant zoken beza klañv. »

« Trugarez ! 'laras al loened.
Pe nemedout 'vijem marvet,
Gand ar gwall naon ; pa vi nehet,
Goulenn, hag e vi sikouret. »

« Hag a zo mad, hag a zo kaer ! »
'Laras neuze ar mesaer.
Ha da vond en hent a-nevez,
Da glask Evnig ar Wirionez.

Muioh kaloneg 'oa bremañ,
O weled 'oa a-du gantañ
Loened keiz an Aotrou Doue,
Hag e soñje : Mar ben¹⁹ Roue !...

En eur ger, evid diverrañ,
Rag hir a-walh e' ar gaoz-mañ,
Goude kalz a boan, a labour,
Daoust d'an heol, d'ar skorn ha d'an dour.

Sikouret gand an tri loen mad,
A deue, p'o galve, timad,
Hag hen tenne a bep pleg fall,
Hag hen mire euz a bep gwall.

E teuas a-benn, evuruz,

¹⁸ arre : adarre.

¹⁹ Mar ben : ma vefen.

Da dapoud al loen burzuduz,
Ha d'hen degas, 'n e gaoued aour,
D'ar Roue koz, ar monark paour.

Ar Roue, kerkent m'hen gwelas,
A zavas e benn, a hoarzas,
Ha pa hen klevas o kanañ,
'N em lakaas da ganañ gantañ.

Ha setu-eñ leun a yehed,
Laouen hag evuruz-meurbed.
Ar mestr, ar zun²⁰ war-lerh,
Eureujas ar briñsez e verh.

Hag e-pad eur miz penn-da-benn,
E oe festou, goueliou laouen,
Koulz d'ar paour 'vel d'ar pinvidig,
'N eur ger, eun eured magnifik.

Ma zad-koz a oa keginer,
Ha me a oa o trei ar ber,
Em-boa bet eun tamm, eur bannah,
Hag on deut amañ d'gonta dah²¹.

III

Me 'zelaoue ar honter mad,
Sioul, ha warnañ ma daoulagad,
Ha 'pad an noz, e varvaillou
A welen c'hoaz, em huñvreou.

Ha bremañ, pa'z on deut koz,
E soñjan c'hoaz enne, beb noz,
Em gwele, pa ne gouskan ket,
Gand keuz d'an amzer tremenet.

Hag em-eus bet lakaet em penn,
Kent ma vefont maro da viken,
Dastum ar gwerziou, ar hontou,
Oll blijadurez on tadou.

A gaver c'hoaz, miret en penn
Ar re n'ouzont skriva na lenn,

²⁰ ar zun : ar zizun.

²¹ dah : deoh.

War ar mêziou, en tier-plouz,
'Leh 'vez tud simpl, pell euz an drouz.

E-pad tregont vloaz, pe war-dro,
Em-eus o hlasket dre ar vro,
Hag emaint bremañ en levriou
'Leh e vevfont hir amzeriou.

O ! kontou koz, gwerziou, soniou,
A chalm tud Vreiz, 'n o nozveziou,
Magadurez skiant ar paour,
C'hwi 'zo kant gwech 'well' 'vid an aour !

Hag a boaniou 'h-eus konsolet,
Poaniou ar horv pe ar spered !
Kontou burzuduz on zud koz,
Warnoh e roan ma bennoz.

Plouared, miz Gwengolo 1891.